

Einstein opět v Praze – fyzika v seriálu Génius

Kniha získala Cenu děkana MFF UK za nejlepší knižní publikaci roku 2021 v popularizačně-propagační edici nakladatelství MatfyzPress

Jana Žďárská

Fyzikální ústav AV ČR, Na Slovance 2, 182 21 Praha 8; zdarskaj@fzu.cz

Kniha „Einstein opět v Praze – fyzika v seriálu Génius“¹ byla vydána v roce 2021 a barvitě popisuje zážitky českých vědců při natáčení amerického seriálu „Génius“ o životě a díle Alberta Einsteina, které probíhalo v českých filmových atelierech i venkovních lokacích. Vzpomínky a zážitky byly nejprve publikovány jako stejnojmenná šestidílná série článků² v Československém časopise pro fyziku a poté se její autoři rozhodli rozšířit ji také do knižní podoby, která byla 4. května roku 2022 oceněna Cenou děkana MFF UK jako publikace dosahující mimořádné úrovně.

Světově známý fyzik Albert Einstein pobýval v Praze od dubna roku 1911 do léta roku 1912, když působil jako profesor teoretické fyziky na zdejší německé Karlo-Ferdinandově univerzitě. Poté se z Prahy i s rodinou přesunul do Curychu a pak dále do Berlína a Princetonu. Zprostředkovaně se však k nám do Prahy opět vrátil, a to v létě roku 2016, kdy se zde začal natáčet hraný einsteinovský televizní seriál „Génius“ z produkce National Geographic, který byl dokončen roku 2017.

Na přípravě seriálu, v němž se znamenitě prolíná historie speciální a obecné teorie relativity s dějinami

1 ISBN 978-80-7378-445-4

2 J. Podolský, P. Cejnar: Einstein opět v Praze 1. Čs. čas. fyz. 69, 421–430 (2019); J. Podolský, P. Cejnar: Einstein opět v Praze 2. Čs. čas. fyz. 70, 56–67 (2020); J. Podolský, P. Cejnar: Einstein opět v Praze 3. Čs. čas. fyz. 70, 149–154 (2020); J. Podolský, P. Cejnar: Einstein opět v Praze 4. Čs. čas. fyz. 70, 210–221 (2020); S. Daniš: Einstein opět v Praze 5. Čs. čas. fyz. 70, 266–269 (2020); J. Valenta: Einstein opět v Praze 6. Čs. čas. fyz. 70, 270–272 (2020)

Publikace je plná barevných obrázků, především z natáčení televizního seriálu *Génius* z produkce National Geographic, který byl dokončen roku 2017. Foto: Vladimír Šigut

Kniha *Einstein opět v Praze – fyzika v seriálu Génius* byla vydána v roce 2021 vydavatelstvím MatfyzPress.
Foto: Vladimír Šigut

světa, určenými zejména světovou válkou a nástupem nacismu, navíc okořeněné komplikovanými osobními vztahy geniálního vědce, se podíleli také čeští filmaři. Ti následně přizvali k pomoci a spolupráci i významné české vědce.

Filmaři totiž nechtěli, aby herci ve filmu říkali nějaké fyzikální nesmysly, a zároveň důsledně dbali i na to, aby cokoliv, byť se to vědy jen lehoučce dotýkalo, bylo v seriálu fakticky správně. Proto hned na začátku natáčení kontaktovali fyzika Jiřího Podolského a později

» Definice úspěchu: Vezmeme-li A za úspěch, platí formule: $A = X + Y + Z$, kde X je práce, Y odpočinek a Z je držet jazyk za zuby. «
Albert Einstein

Kniha byla 4. května roku 2022 oceněna Cenou děkana MFF UK jako publikace dosahující mimořádné úrovně.

Foto: Vladimír Šigut

i jeho kolegu Pavla Cejnara z Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy pro odborný dohled a pomoc při vlastním natáčení.

Úkolů pro ně byla spousta. Měli revidovat a korigovat odborné pasáže ve scénáři, ale především – a to bylo zásadní – navrhnout a připravovat tabule s fyzikálními a matematickými vzorci, kterých se v seriálu objevilo téměř sto a které doslova fascinovaly širokou diváckou obec.

Aby autentičnost díla byla dokonalá, bylo nutné při přípravě těchto tabulí používat dobové způsoby zápisu matematických a fyzikálních výrazů, které pak dobovou křídou na dobové tabule přepisoval profesionální kaligraf Ladislav Kouba, který se kvůli seriálu naučil Einsteinův rukopis. A všechny tyto tabule byly díky českým vědcům do detailu správně.

A nešlo jen o samotnou přípravu vzorců na tabulích. Zmiňovaní badatelé, k nimž se postupně přidružil také fyzik Stanislav Daniš, který měl na starosti praktickou rekonstrukci některých vědeckých experimentů, a jeho vědečtí kolegové Jiří Svoboda a Jan Valenta, měli možnost být i při samotném natáčení pro případ nutnosti korekcí přímo „na place“. Díky tomu se mohli takřka úplně ponořit do příběhu Alberta Einsteina a dohlížet na to, aby fyzikální a matematická stránka tohoto životopisného seriálu odpovídala realitě. Jiří Podolský k tomu dodává: „Možnost sledovat zblízka profesionalitu herců, režisérů a kameramanů světového formátu, jimž poskytovaly dokonalý servis stovky českých filmařů, byl neopakovatelný zážitek. Bylo fasci-

Cenu děkana MFF UK za všechny autory přebrali prof. Jiří Podolský a prof. Jan Valenta. Foto: Tomáš Princ, MFF UK

nující účastnit se tak krásného propojení fyziky, umění a historie.“

Kniha *Einstein opět v Praze*, která díky natáčení vznikla, se věnuje okolnostem a kontextu vzniku některých konkrétních scén či témat zachycených v seriálu. Text je navíc umně kombinován s kapitolami z dějin fyziky 20. století a je tak poutavým svědectvím o vysokých kvalitách díla, dokumentovaným mnoha desítkami fotografií. Je možno říct, že se tímto pojetím zdařil pohled do zákulisí natáčení a současně i do historie vědy. Z knihy občas zavane i určité tvůrčí napětí, které při natáčení vznikalo mezi filmaři, usilujícími o poutavost a srozumitelnost, a mezi fyziky, kterým záleželo na vědecké správnosti všeho, co divák uvidí a uslyší. Českému čtenáři je tak prostřednictvím této publikace umožněno být téměř osobně při natáčení významného seriálu o nejslavnějším fyzikovi 20. století. A Jiří Podolský k tomu podotýká: „Podstatně jsme si při této činnosti prohloubili své vlastní znalosti historie fyziky. A někdy si sami připadali jako ve filmu nebo ve snu – vždyť jsme občas mohli radit i samotnému Einsteinovi!“

„Podstatně jsme si při této činnosti prohloubili své vlastní znalosti historie fyziky. A někdy si sami připadali jako ve filmu nebo ve snu – vždyť jsme občas mohli radit i samotnému Einsteinovi,“ podotýká s úsměvem Jiří Podolský.

Foto: Vladimír Šigut

Cena děkana MFF UK za nejlepší knižní publikaci roku v nakladatelství MatfyzPress je udělována za publikace, které dosahují mimořádné úrovně a jejichž autoři nebo spoluautoři jsou (s výjimkou popularizačně-propagační edice nakladatelství MatfyzPress) pracovníci fakulty. Udělení ceny je provázáno finanční odměnou z fondu děkana. Je dobré, že právě publikace *Einstein opět v Praze* tuto cenu získala.

Ke gratulacím bychom se velmi rádi připojili i my v redakci Československého časopisu pro fyziku, kde jsme s velkým potěšením v průběhu roku 2019 a 2020 publikovali jednotlivé články s názvem *Einstein opět v Praze*, jež byly podkladem pro stejnojmennou knihu. Přejeme jí tedy nejen velký čtenářský zájem, ale třeba i několikerý dotisk.